

DE HUISHOUDSCHOLEN PUNTENBURG EN ZUILENBURG TE UTRECHT, 1895-1982¹⁾

De oprichting

De Engelse televisieserie „Upstairs, Downstairs“ gaf een aardig beeld van de taakverdeling in het huishouden van een „middle class“ familie in de 19de eeuw. „Upstairs“, vertegenwoordigd door Mevrouw, stak geen vinger uit, maar gaf opdrachten aan „Downstairs“, de huishoudster en butler, die met de rest van het personeel het huishouden draaiende hielden. Bij het personeel was eveneens een hiërarchie te bespeuren. Op hun beurt gaven de huishoudster en de butler opdrachten aan de dienstboden, keukenmeiden en ander personeel. Onder het huishoudelijk personeel was niet alleen een hiërarchie, maar ieder had bovendien haar of zijn specialisme. De keukenmeid en de dienstbode hadden ieder een afgebakende taak. Tegen het einde van de 19de eeuw werd hier in Nederland dan ook de behoefte gevoeld om dienstboden „all round“ op te leiden en haar mevrouwen, die vaak van toeten noch blazen wisten, enigszins met het huishouden vertrouwd te maken. Behalve deze twee groepen vrouwen was door de industriële revolutie een derde categorie ontstaan: vrouwen die in fabrieken of bedrijven haar dagelijks brood verdienden. Deze vrouwen waren tegen de tijd – en dat was dan vaak al heel vroeg – dat zij trouwden nauwelijks in staat om te koken of ander huishoudelijk werk te doen. Want dat was haar niet geleerd.

Om aan al deze bezwaren tegemoet te komen, waren in diverse plaatsen in Nederland huishoudscholen uit de grond geschoten. In Den Haag was dit het geval in 1888; Amsterdam en Rotterdam volgden in 1891²⁾. Pas in 1895 was Utrecht aan de beurt. Zoals overal elders was dit geen initiatief van de overheid, maar van een particulier. De initiatiefnemer in Utrecht was de heer M.A. van Beuningen. Hij trommelde mensen bij elkaar om hen voor zijn idee warm te maken. Er kwam een Vereniging de Utrechtsche Huishoudschool, waarvan de statuten op 12 september 1895 koninklijk werden goedgekeurd³⁾. Het bestuur van de Vereniging werd gevormd door zeven personen, met de heer Van Beuningen als voorzitter. Dat bleef hij tot zijn dood in 1908.

In een prospectus van 1895⁴⁾ staat omschreven wat de Vereniging de Utrechtsche Huishoudschool voor ogen had:

1. meisjes uit den arbeidersstand, die de lagere school verlaten hebben, te vormen tot degelijke dienstboden en huisvrouwen;
2. dienstboden te leeren koken, strijken en de wasch behandelen;
3. vrouwen en meisjes uit de volksklasse te leeren de volkskeuken op de eenvoudigste wijze te bereiden, overeenkomstig de middelen onder haar bereik;
4. aan jonge dames de gelegenheid te verschaffen, zich te bekwamen in de theoretische en practi-

sche kookkunst, als mede in die aanverwante vakken, waarvan de kennis voor iedere huisvrouw van belang is“.

De leerlingen zouden vanzelf wel komen. Maar eerst moest nog een onderdak voor het geven van onderwijs worden gezocht. De keuze van het bestuur viel op het pand Plompetorengracht 14⁵⁾.

Voor de aankoop en de inrichting ging het bestuur vervolgens een lening van f 17.000, – aan. Op 15 november 1895 was het dan zover dat de school in aanwezigheid van lokale notabelen plechtig geopend kon worden. Pas drie dagen later gingen de deuren voor de leerlingen open. Zij werden daar opgewacht door een directrice en vijf leraressen, die vrij snel door het bestuur waren benoemd en die les gaven in: koken, nuttige handwerken, naaien, „het behandelen van den wasch“ en herhalingsonderwijs. Het was de taak van de directrice om in een daarvoor bestemd register aantekening te houden van de 209 leerlingen, die de school al in het eerste cursusjaar 1895/96 binnen haar poorten had. Bovendien was de directrice volgens de instructie⁶⁾ verplicht intern – dus in de school – te wonen. De school had ook een internaat voor maximaal 16 meisjes. Overigens verdween het internaat in 1921 om in 1957 weer te worden heropend en in 1971 definitief te verdwijnen. In 1921 had men de ruimte nodig voor leslokalen en in 1971 was er sprake van onderbezetting.

Het bestuur

„Het bestuur vertegenwoordigt de vereniging en voert het beheer“⁷⁾. Dat schreven de statuten van 1895 voor en zo bleef het tot 1982. Het bestuur werd in 1922 met twee vertegenwoordigers van de gemeenteraad tot negen uitgebreid. In 1957 kwam er nogmaals twee man versterking bij, zodat het er elf werden. Dit hield verband met de plannen voor de oprichting van een tweede school, die zou uitgroeien tot de Zuilenburgschool. Omdat door de toename van het aantal leerlingen het geheel tamelijk onoverzichtelijk werd, kwam er zelfs – vanaf 1958 – een dagelijks bestuur, dat weliswaar wekelijks vergaderde. Maar in de beginfase van de school moet het nogal gemoedelijk zijn toegegaan. De school trok toen ook de aandacht van de Koningin-Moeder Emma, die de school tweemaal met een bezoek vereerde⁸⁾. Zij liet zich dan door de voorzitter rondleiden en streek na afloop in de ontvangkamer neer om daar een kop bouillon te gebruiken.

In de begintijd was het voor particulieren mogelijk om warme maaltijden van de huishoudschool te krijgen. Dat gebeurde dan tegen een vergoeding die ver beneden die van de plaatselijke „kokerijen“ lag. Dit leidde tot gekrakeel in de plaatselijke kranten en zelfs tot een bespreking in de gemeenteraad. De heer Van

Wasles in 1895
G.A.U. Top. Atlas
(neg.nr. C 23.322)

Beuningen, die ook gemeenteraadslid was, verdedigde de manmoedigheid het standpunt van de huishoudschool. „'t Liep dan ook met een sissert af, natuurlijk, zoals met alle zaken in den Raad, waarbij de groote heren aan 't laadje zitten, en waarvan de burgerij de dupe is''⁹).

Vanaf het begin had het bestuur zich ingespannen om van overheidswege een subsidie los te krijgen. De gemeente kwam in 1899 als eerste over de brug met jaarlijks f 1.500,-. Rijk en provincie volgden in 1901 met respectievelijk f 2.500,- en f 1.000,-. Wel werd er o.a. de voorwaarde aan verbonden dat voortaan ook onderwijs aan fabrieksmeisjes werd gegeven. Daarom werd de naam van de school vanaf 25 februari 1902 gewijzigd in: „De Utrechtsche Industrie- en Huishoudschool”.

Het personeel

Achtereenvolgens vier directrices en twee directeurs hebben aan het hoofd van de school gestaan, te weten de dames E.A. Westendorp (1895-1919), G.N. Bader (1919-1928), N.C.A. van Dobben (1929-1950) en A. Kingma (1950-1969) en de heren G.J. Sleuwenhoek (1969-1981) en A.M.J. Kouwer (1981-1982).

Tijdens het bewind van mejuffrouw Van Dobben kreeg de school een nieuw gebouw aan de Laan van Puntenburg en kreeg het tevens de moeilijke oorlogsjaren 1940-1945 te verwerken, waarover later meer. Een groot aantal dames en heren heeft aan de huishoudschool onderwezen gedurende de meer dan 85 jaar van haar bestaan. En dan vaak ook nog in lang dienstverband. Voorbeelden daarvan zijn de dames A.W. Schuckink Kool (1923-1966) en J. Kuiper (1924-1966). Eerstgenoemde was bovendien sinds 1957 adjunct-directrice. Met een 36-jarige dienstperiode volgen dan de dames A. Broertjes (1921-1957, waarvan de jaren 1928-1956 als onder-directrice) en M.E. de Holl (1898-1934). Laatstgenoemde had enige landelijke bekendheid door haar voordrachten over de verbetering van volksvoeding. Vooral in de jaren

1914-1918 had ze veel succes met haar lezingen over het gaarmaken van sobere maaltijden in hooikisten.

Het onderwijs

Het was mogelijk om overdag of 's avonds een cursus te volgen. De avond was bestemd voor meisjes die overdag een betrekking hadden. In de begintijd was er duidelijk sprake van klasseonderscheid¹⁰). Afzonderlijk werd lesgegeven aan dienstboden, vrouwen uit de volksklasse, jonge dames, getrouwde dames en.... „minder gefortuneerde dames”!

Naarmate men hoger op de maatschappelijke ladder stond, betaalde men meer cursusgeld. Maandelijks betaalden dienstboden f 2,50, minder gefortuneerde dames f 6,25 en gefortuneerde dames f 10,-.

Op 1 november 1897 werden voor de eerste keer getuigschriften uitgereikt aan meisjes, die de tweejarige cursus voor dienstbode gevolgd hadden. Het waren er zes, niet ouder dan 14 jaar. Zij waren echter te jong om in „zoogenaamde groote diensten te gaan”. Vandaar het snelle besluit van het bestuur om de cursus te verlengen tot een driejarige. Omstreeks 1902 was het mogelijk om één van de volgende akten met onderwijsbevoegdheden te halen: nuttige handwerken, fraaie handwerken, kinderverzorging of kook- en huishoudkunde.

De wet op het Nijverheidsonderwijs van 1919 bracht enige wijziging in de opleidingen¹¹). Voor die van leraren koken en leraren naaldvakken werden nu voortaan staatsakten verleend. De opleiding tot dienstbode verdween en werd omgezet in een cursus huishoudelijke en naaldvakken. Het was echter geen beroepsopleiding. Verder was het mogelijk om huishoudkundige, kinderverzorgster of huis- en kostuumnaaister te worden.

Vanaf 1926 werden de leraresopleidingen voor de akten N VIII en N XVIII (koken en voedingsleer) uitgebreid met de akte N VII (huishoudkunde en wasbehandeling). Ook werd nu de eis gesteld dat de aanstaande kinderjuffrouw en huishoudster buiten

Kookles in 1895
G.A.U. Top. Atlas
(neg.nr. C 23.309)

school enige praktische ervaring opdeden. Dat stond los van de verplichting de huishoudster van de school één week te assisteren.

Huishoudkundigen kregen vanaf 1948 een extra-aantekening op het diploma, als zij een half jaar of langer in inrichtingen hadden gewerkt. Toekomstige leraressen Na (naaldvakken) moesten vanaf 1948 enige weken ervaring in een confectiefabriek of -atelier opdoen. Sinds 1949 hadden de akten N VII en N VIII eerst een gemeenschappelijke opleiding, waarna in het derde jaar de specialisatie volgde.

Omdat bleek dat heel wat meisjes na het volgen van de primaire opleiding een werkkring als verkoopster zochten, werd – in 1958 – aan een behoefte voorzien door een éénjarige cursus voor leerlingverkoopster in te voeren.

De oriëntatieklas, die bestemd was voor meisjes die 3 klassen van de middelbare school of 4 klassen van de U.L.O. hadden gevolgd, kwam in 1962.

De op 14 februari 1963 goedgekeurde wet op het Voortgezet Lager Onderwijs, die in de wandeling de Mammoetwet werd genoemd, trad in 1968 in werking. Misschien vooruitlopend op de belangrijke veranderingen die deze wet in petto had, werd de naam van de school per 1 augustus 1968 gewijzigd in „Scholengemeenschap Puntenburg“.

In 1969 was er, zoals op zoveel scholen in die tijd, sprake van enige onrust. Leerlingen en docenten eisten inspraak, medezeggenschap en medeverantwoordelijkheid. Twee jaar later scheen het getij te keren en de onrust te verdwijnen.

De huishoudschool kende 12 volledige dagopleidingen. Misschien is het aardig om ze allemaal op te sommen: 2-jarige primaire opleiding; 3-jarige opleiding L.H.N.O.; 1-jarige opleiding assistente A; 1-jarige opleiding assistente H; 1-jarige opleiding leerlingverkoopster; opleiding leidster in koloniehuisen; 2-jarige opleiding kinderverzorging; oriëntatieklas; vormingsklas differentiatie A; vormingsklas differentiatie V; opleiding lerares Na (naaldvakken) en oplei-

ding lerares N XII (huishoudelijke vakken).

Landelijk nam de belangstelling voor beide laatstgenoemde opleidingen af. Vanaf 1974 mochten geen nieuwe studenten voor de leraresopleidingen worden ingeschreven. De meisjes die in 1973 met de opleiding Na begonnen waren, stapten in 1974 over op de pas gecreëerde opleiding Textiele werkvormen, die door de Stichting Opleiding Leraren (S.O.L.) in het leven was geroepen. In 1979 vond in de Puntenburgschool voor de laatste keer het staatsexamen voor de akte N XIII plaats. Beide kandidaten slaagden.

In de jaren zeventig was er sprake van een tendens de huishoudscholen „oude stijl“ te laten opgaan in andere vormen van beroepsonderwijs. Ook Puntenburg ontkwam hier niet aan. Het in oktober 1979 genomen principebesluit werd op 1 augustus 1981 in een definitief besluit omgezet. Op die datum kwam de fusie tot stand tussen de drie scholen „De Vaart“ (de Stichting Middelbaar Sociaal Pedagogisch Onderwijs Utrecht), „C.M. van Dijkschool“ (de Stichting Apothekers Assistenten Opleiding en andere beroepen van Algemene Gezondheidszorg) en „Puntenburg“ (de Vereniging tot bevordering van Algemeen Voortgezet Onderwijs en Beroepsonderwijs). Sindsdien is de school aan de Laan van Puntenburg 2 een onderdeel van de Stichtse Scholengemeenschap, althans voor wat betreft het Middelbaar Beroeps Onderwijs (M.B.O.). Het Lager Handels en Nijverheids Onderwijs (L.H.N.O.) ging met de vestiging van een nieuwe L.B.O.-scholengemeenschap in Nieuwegein per 1 augustus 1982 naar die plaats over.

Het avondnijverheidsonderwijs

Het avondnijverheidsonderwijs was jarenlang een paradepaardje. In 1924 op verzoek van de gemeente begonnen, was deze vorm van onderwijs bedoeld voor meisjes die de 2-jarige vervolgcursus van het Voortgezet onderwijs gevolgd hadden. Gedurende het eerste leerjaar bestond de lesstof uit: linnennaaien, koken, kinderverzorging en zingen. In het tweede jaar werd linnennaaien vervangen door kostuumnaaien.

De bustocht t.g.v. het 40-jarig bestaan in 1935

G.A.U. Top. Atlas (neg.nr. C 23.318)

Toen in 1926 74 meisjes een getuigschrift ontvingen, kregen 35 van haar bovendien een zilveren vingerhoed, omdat zij voor vlijt en gedrag gemiddeld een 8 hadden.

Vanaf 1 oktober 1933 kwam het avondnijverheidsonderwijs geheel onder verantwoordelijkheid van de Vereniging de Utrechtsche Industrie- en Huishoudschool. De lessen werden in diverse openbare lagere scholen gegeven. De kooklessen en de wasbehandeling vonden aanvankelijk plaats in de gemeenteschool aan de Plompetorengracht en vanaf 1938 in de gemeenteschool Boorstraat 107. In datzelfde jaar telde het avondnijverheidsonderwijs circa 500 cursisten. Maar in de oorlogsjaren liep dit aantal schrikbarend terug. In de eerste helft van 1944 waren er slechts 46 belangstellenden. De verduisteringsvoorschriften zorgden ervoor dat de lessen 's avonds gestaakt moesten worden. De uitwijkmogelijkheid naar de middag was geen succes. Het aantal leerlingen daalde zienderogen.

Pas in 1955 kwam het avondnijverheidsonderwijs weer tot enige bloei: in dat jaar waren er 212 cursisten. Maar het was duidelijk dat het vooroorlogse aantal leerlingen nooit meer bereikt zou worden. Veel verzuim was er in de tijd rond de uitverkoop, Sinterklaas en Kerstmis. Dat kwam omdat de meisjes dan veel overwerk in de winkels deden.

Vanaf 1966 werd het avondnijverheidsonderwijs door 14 docenten gegeven op het Janskerkhof 4a en in de 19 lokalen aan de Boorstraat 107. Hier kwam een einde aan toen de gemeente m.i.v. 1 augustus 1975 de subsidie stopzette. Het laatste jaar volgden nog maar 104 meisjes deze vorm van onderwijs. „Hiermee eindigde een uniek avondonderwijs, dat meer dan 40 jaar vele jongeren in Utrecht een dienst heeft bewezen“¹³).

De leerlingen

Onderwijs zonder leerlingen is niet mogelijk. Daarom in het kort iets over hen. Telde de school in 1895/1896 nog 209 leerlingen, in 1903 waren het er

al 533. Het absolute vooroorlogse record was 1587 in 1926¹²). In 1969 waren op Puntenburg en Zuilenburg 714 dagcursisten.

Ter bevordering van de algemene ontwikkeling werden de leerlingen reeds vanaf circa 1910 in fabrieken en andere nuttige instellingen rondgeleid. Op school werden regelmatig lezingen gehouden door gasten zoals in de begintijd door de Utrechtse brandweercommandant of vertegenwoordigers van de slaoliefabriek in Delft en de Maggifabriek te Amsterdam. De jaarlijks tot 1916 gehouden tentoonstellingen van door leerlingen vervaardigde produkten werden druk bezocht. Nogal lachwekkend doet de cursus „telefoneren“ aan, die in de jaren dertig met veel succes aan de meisjes werd gegeven. Men ging in het onderwijs met de techniek mee. Dat blijkt ook uit de invoering van gestencilde lessen in 1930, zodat het tijdrovende dicteren verviel. De diverse jubilea die de school mocht beleven, werden door de leerlingen uitbundig meegevierd. In 1935, bij het 40-jarig jubileum, was voor de leerlingen het „buitenfeest“ een aantrekkelijk onderdeel.

Heel wat „touringcars“ moesten er aan te pas komen om de leerlingen via een omweg over Arnhem naar Lunteren te vervoeren. In de openlucht brachten de jongere leerlingen een bloemencantate en voerden de oudere leerlingen een revue op.

In de oorlogsjaren was er een groot verzuim onder de leerlingen. Als oorzaken worden genoemd: gebrek aan schoeisel, slechte of geen treinverbindingen en tenslotte difterie. De meisjes moesten in die jaren ook vaak thuis bijspringen of op jacht naar distributiebonnen of levensmiddelen gaan. De „warme hap“ voor tussen de middag die vanaf 1942 gewoonte werd, was voor vele leerlingen een extra-bijvoeding en dus geen overbodige luxe.

Na 1945 kwam het schoolleven weer geleidelijk op gang. Er kwamen weer excursies naar fabrieken en tentoonstellingen. Het belang van schouwburgbezoeken en jeugdconcerten werd ingezien. Ook aan sport werd meer dan voorheen de nodige aandacht

bested. Vanaf de zestiger jaren namen de meisjes aan handbal- en volleybaltoernooien deel. In 1966 werd het schoolzwemmen ingevoerd.

De contacten met de docenten werden intenser en minder formeel. De jaarlijkse schoolreises, feestavonden en vooral de viering van Sinterklaas waren goede gelegenheden om de onderlinge contacten te verstevigen.

Af en toe vielen er aardige successen te melden. In 1977 zagen leerlingen van de vormingsklas kans om op de „huishoudscholendag“ – georganiseerd door het Slagersvakbedrijf – voor de derde keer de wisselbeker te winnen. De wisselbeker bleef daardoor definitief in bezit van de Puntenburgschool.

De huisvesting

Al heel gauw bleek het in 1895 gekochte pand aan de Plomporengracht 14 te klein. Daarom zocht het bestuur naar een ruimere behuizing en kocht het in 1901 het pand Nieuwegracht 135. Op 24 april 1902 werd dit officieel in gebruik genomen. Maar het aantal leerlingen bleef toestromen, zodat in 1906 maar liefst 7 leslokalen achter Nieuwegracht 135 werden bijgebouwd. De elektrische verlichting kwam pas in 1918, „zoodat wij zonder zorg voor nijpende gasrantsoenering den winter konden ingaan“¹⁴).

Vervolgens ging het jaren goed, totdat – vanaf 1934 – geconstateerd werd dat het gebouw aan de Nieuwegracht ondoelmatig, oud en te duur in onderhoud was. Het regende nu klachten. In 1935 barstte de schoorsteen en sprongen de waterleidingbuizen. De school groeide dus letterlijk en figuurlijk uit haar jasje. De problemen werden opgelost toen op 5 maart 1937 toestemming verleend werd om het perceel aan de Laan van Puntenburg te kopen voor de bouw van een nieuwe school. De ministeriële goedkeuring van 8 juni 1939 zette het sein op groen om met de bouw – naar een ontwerp van ir. H.F. Mertens – te beginnen. De mobilisatie was er natuurlijk debet aan dat het gebouw aan de Laan van Puntenburg 2 pas in september 1941 in gebruik genomen kon worden. Het telde 34 lokalen, die volgens het jaarverslag van 1944 door één werkster werden schoongehouden. Hoe modern het gebouw ook was, men had niet gedacht aan een gymnastieklokaal. Dat zou pas 20 jaar later komen. Maar verder was het een ideale ruimte, zonnig en licht. Toch pakten zich donkere wolken samen boven de splinternieuwe aanwinst. Eind januari 1943 werd het bevel gegeven het gebouw binnen drie dagen te verlaten en te ontruimen. Iedereen hielp met inpakken en overal stonden kisten. Maar nog voor het ultimatum afliep, werd de vordering ingetrokken. Bombardementen, die gericht waren op het nabijgelegen station en de spoorlijnen, hebben de school niet ongeschonden gelaten. In deze angstige en onzekere jaren moest de ruimte tot overmaat van ramp gedeeld worden met de R.K.-huishoudschool, van wie het gebouw in 1942 wél gevorderd was. Omdat de school gevaarlijk dicht bij het station lag, overwoog de gemeente tot sluiting over te gaan. Dit gebeurde uiteindelijk in september 1944. Maar wel om een heel andere reden: er was gebrek aan gas en elektriciteit.

Ziekte en angst voor bombardementen waren er oorzaak van dat de school in de jaren 1943 en 1944 toch al niet zo trouw door de leerlingen werd bezocht.

Over het gebouw in de naoorlogse jaren valt niet veel meer te melden dan dat het gymnastieklokaal op 1 december 1962 in gebruik werd genomen, dat er een bibliotheek en een overblijflokaal werden gebouwd en dat de beide leskeukens in 1968, naar een ontwerp van ir. H.F. Mertens, werden gemoderniseerd.

De scholen in De Bilt en Loenen aan de Vecht

Respectievelijk op 1 oktober 1921 en 1 mei 1923 werden de dependances van de Utrechtsche Industrie- en Huishoudschool in de Bilt en Loenen aan de Vecht geopend. De nauwe banden met de school in Utrecht werden op 5 augustus 1952 verbroken door het goedkeuren bij K.B. van de statuten van de „Vereniging tot oprichting en instandhouding van de Industrie- en Huishoudschool voor meisjes in De Bilt“ en van de „Vereniging de Loenense Nijverheidsschool voor meisjes voor Loenen en omstreken“. Met terugwerkende kracht, vanaf 1 januari 1952, waren beide scholen onafhankelijk geworden en kregen zij een eigen bestuur. In 1928 was het aantal leerlingen in De Bilt en Loenen aan de Vecht respectievelijk 158 en 151. De leerkrachten kwamen van de Utrechtse school. Aanvankelijk waren er huisvestingsproblemen. Daar kwam een einde aan doordat de afdeling De Bilt op 20 december 1927 definitief de beschikking over het huis van het hoofd van de Openbare Lagere School aldaar kreeg. Voor Loenen aan de Vecht was het nog gunstiger, omdat daar op 23 september 1931 een voor die tijd modern splinternieuw schoolgebouw betrokken kon worden. De school in De Bilt kreeg in 1938 gebiedsuitbreiding, toen een gedeelte van de Lagere School in de Tuinstraat na verbouwing in gebruik genomen kon worden.

Ook voor de afdelingen De Bilt en Loenen aan de Vecht waren de oorlogsjaren allesbehalve gemakkelijk en werd in september 1944 het onderwijs stopgezet. Toen de lessen in 1945 hervat konden worden, bleek de inventaris van de school in De Bilt verdwenen of grondig beschadigd te zijn.

De 2e Utrechtsche Industrie- en Huishoudschool Zuilenburg

Het aantal meisjes dat een primaire opleiding wilde volgen, nam in de jaren vijftig zo'n hoge vlucht, dat de vestiging van een 2e Utrechtsche Industrie- en Huishoudschool het overwegen waard was. De school zou dan in het noordelijk stadsdeel moeten komen. De gemeente Utrecht bood de helpende hand door 5 lokalen op de 2de verdieping van het schoolgebouw Ondiep 63 per 7 januari 1957 aan het bestuur van de Utrechtsche Industrie- en Huishoudschool te verhuren. Zodoende kon op 1 augustus 1957 de 2e huishoudschool aan Ondiep 63 van start gaan met 148 meisjes, die hier de mogelijkheid hadden om primaire opleidingen I en II te volgen.

Mejuffrouw P.C. Bezemer werd tot directrice benoemd. Zij kreeg tevens de supervisie over het avondnijverheidsonderwijs. Ondanks haar leuke ini-

tatieven, zoals het organiseren van 9 „ontvangstavonden“, trok het bestuur van de Utrechtsche Industrie- en Huishoudschool reeds een jaar later de supervisie over het avondrijverheidsonderwijs naar zich terug.

Het eerste jaar van haar bestaan kende de 2e huishoudschool wel enige problemen, zoals het gemis van een conciërge en het feit dat de ruimte met een andere school gedeeld moest worden. In augustus 1958 werd echter een conciërge aangesteld. Voor het huisvestingsprobleem kwam een oplossing, toen het Ministerie van Onderwijs in mei 1964 de bouw van een nieuwe school goedkeurde. In september 1966 kon de nieuwe 2de school, die Zuilenburg werd genoemd, betrokken worden. De leerlingen hielpen bij de verhuizing van Ondiep naar de Huis te Zuylenlaan. Met draaiorgels en spandoeken werd deze gezellige onderneming afgesloten. De officiële opening door burgemeester Jhr. mr. C.J.A. de Ranitz volgde pas op 20 februari 1968. Natuurlijk werden de leerlingen bij deze gebeurtenis en de vele activiteiten eromheen betrokken. Het hoogtepunt was een ontvangst van bejaarden, die op een feestelijke maaltijd werden onthaald.

Overigens was de opleiding voor bejaardenhelpster, in 1964 van start gegaan, een jaar later stopgezet. Er was te weinig animo voor. Meer succes had de in september 1967 gestarte opleiding „Dameskapster volgens leerlingstelsel“. Deze opleiding kan zich tot 1979 handhaven. Aanvankelijk werden de praktijklessen in een lokaal van de kappersvakschool gegeven en pas vanaf 1976 op eigen terrein, in een lokaal met gloednieuwe inventaris.

In 1969 volgden 209 meisjes de dagcursussen, 88 meisjes de opleiding van de Stichting vakopleiding in het kappersbedrijf en 38 meisjes de avondcursus naaldvakken. De dagcursussen waren: 2-jarige primaire opleiding, 3-jarige opleiding L.H.N.O., 1-jarige opleiding assistente H, 1-jarige opleiding assistente N en de opleiding dameskappen van het leerlingstelsel. Zoals ook bij Puntenburg het geval was, waren er regelmatig contactavonden voor bestuur en docenten. De leerlingen achtte men niet rijp genoeg voor een leerlingenraad. Dat in tegenstelling met Puntenburg. De directrice mejuffrouw Bezemer had het zeer druk met het les- en leidinggeven. Door de benoeming op respectievelijk 1 augustus 1967 en 19 april 1971 van een adjunct-directrice en een huishoudster werd zij gedeeltelijk van haar taak ontlast. Er werd geëxperimenteerd met een combinatieklas, bestaande uit eigen leerlingen en leerlingen van de ir. Bardetschool. Na drie jaar, in 1975, werd het experiment stopgezet. De vier opleidingen die in Zuilenburg in 1972 gevolgd konden worden, waren: 3-jarige opleiding L.H.N.O., 3-jarige opleiding I.H.N.O., 2-jarige primaire opleiding dameskappen en 2-jarige voortgezette opleiding dameskappen. L.H.N.O. en I.H.N.O. werden vanaf 1974 vierjarig. In hetzelfde jaar werd over de baldadigheid van de omwonende jeugd geklaagd. Met luchtdrukpistolen werden ruiten kapot geschoten. Ook was er twee keer ingebroken, waarbij de hele audiovisuele apparatuur gestolen was.

Begin 1978 werd met toestemming van het ministerie van Onderwijs het waslokaal verbouwd tot natuurkundelokaal. Tevens werd geconstateerd dat de bij de bouw in het plafond gegoten spaanplaten loslieten. Natuurlijk werd dit ijlings verholpen.

In augustus 1978 trok mejuffrouw Bezemer zich om gezondheidsredenen als directrice van Zuilenburg terug. De heer W. van den Kasteelen werd haar opvolger. Omdat de nieuwe leerlingen elkaar, de overige leerlingen en de docenten leerden kennen, werd een „Kennismakingshappening“ georganiseerd, die ook wel de „24 uur van Zuilenburg“ genoemd werd. Er werd zelfs in school overnacht.

Ook de school Zuilenburg ontkwam niet aan samenwerking met andere scholen. In 1980 vonden daarom onderhandelingen plaats met de gemeente Maarssen en het bestuur van de Centrale Technische School Vechtstreek te Breukelen om in Maarssenbroek een onderbouw L.T.O./L.H.N.O./M.A.V.O te starten.

Vanaf 1 augustus 1982 viel de school Zuilenburg niet meer onder toezicht van het bestuur van de Vereniging tot bevordering van algemeen voortgezet onderwijs en beroepsonderwijs gevestigd te Utrecht, maar kwam ook zij onder een ander bevoegd gezag.

Officieel werd de Vereniging tot bevordering van algemeen voortgezet onderwijs en beroepsonderwijs gevestigd te Utrecht (de Vereniging de Utrechtsche Industrie- en Huishoudschool) pas op 1 januari 1984 opgeheven. Het bestuur had eigenlijk haar zeggenschap verloren doordat de scholen Puntenburg en Zuilenburg al per 1 augustus 1982 waren ontkoppeld en samengegaan met andere scholengemeenschappen. Wat in 1895 als een huishoudschool begonnen was, had nu opgehouden te bestaan.

Het archief van de school werd daarom aan de gemeentelijke archiefdienst overgedragen, waar het in 1984 geïnventariseerd werd. Vandaar dit verhaal.

Gem. Archiefdienst A.B.R. du Croo de Vries
Utrecht

Noten:

1. De gegevens voor dit artikel zijn voornamelijk ontleend aan de jaarverslagen van de huishoudschool over 1895-1981, de inventaris nummers 48-51 van het archief van de huishoudscholen Puntenburg en Zuilenburg te Utrecht.
2. Inv.nrs. 135-137.
3. Inv.nr. 58.
4. Inv.nr. 144.
5. Inv.nr. 73.
6. Inv.nr. 59.
7. Inv.nr. 58.
8. 6 oktober 1904 en 12 september 1907.
9. „De Controleur“, maart 1896, inv.nr. 145.
10. Inv.nr. 144.
11. Inv.nr. 143.
12. Het jaarverslag over 1935, inv.nr. 49, geeft een overzicht van het leerlingenaantal van 1895-1934.
13. Jaarverslag over 1975, inv.nr. 51.
14. Jaarverslag over 1918, inv.nr. 49.